

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
Misija u Republici Hrvatskoj
Glavni ured

29. srpnja 2005. godine

Izvješće
o povratku izbjeglica u Hrvatsku i statusu provedbe sarajevske Ministarske
deklaracije iz siječnja 2005. godine o povratku izbjeglica

Pregled

Tijekom i nakon sukoba koji je trajao od 1991. do 1995. godine, najmanje **300.000 hrvatskih Srba** napustilo je ili pobjeglo iz Hrvatske. Do 1. srpnja 2005. godine, tj. deset godina kasnije, vlasti su registrirale 117.448 hrvatskih Srba kao povratnike u Hrvatsku iz Srbije i Crne Gore, Bosne i Hercegovine te hrvatskog Podunavlja. Održivost povratka pripadnika manjina i dalje je nezadovoljavajuća, uglavnom iz razloga vezanih uz probleme stanovanja i zaposlenja te djelomice uslijed nedostatka osnovne komunalne (voda, struja) i društvene infrastrukture u nekim područjima povratka.

Više od **180.000 hrvatskih Srba još je raseljeno** u Srbiji i Crnoj Gori te Bosni i Hercegovini. Od tog broja, prema ponovnoj registraciji izbjeglica iz 2004./05. godine, u obje zemlje 128.000 osoba zadržalo je status izbjeglica (oko 120.000 u SiCG i 8.000 u BiH). Međutim, tek je malen broj odjavljen nakon dragovoljnog povratka u Hrvatsku, dok se većini srpskih izbjeglica iz Hrvatske status promijenio stjecanjem državljanstva Srbije i Crne Gore ili Bosne i Hercegovine. Znatan dio njih sada se smatra socijalnim slučajevima u Srbiji i Crnoj Gori. Većina odjavljenih raseljenih Srba iz Hrvatske još uvijek nema učinkovit pristup osnovnim pravima u Hrvatskoj (pravo na mirno uživanje imovine, priznavanje mirovine te ostalih stečenih prava).

Pučki pravobranitelj nedavno je naglasio u svom godišnjem izvješću kako proces povratka i integracije teče vrlo sporo, unatoč sadašnjem pozitivnom ozračju koje je omogućila Vlada uz potporu oporbe i političkog vodstva srpske manjine. Zaključio je kako postoji nekoliko čimbenika koji tome pridonose, posebice spor povrat imovine, neriješeno pitanje bivših nositelja stanarskog prava, uništavanje napuštene imovine te zahtjevi za naknadu od strane privremenih korisnika, uključujući sudske presude koje financijski opterećuju vlasnike koji ne bi trebali snositi posljedice radnji za koje nisu odgovorni.¹

---

¹ Godišnje izvješće o radu pučkog pravobranitelja za 2004. godinu, str. 128. – 130.

Ministarska deklaracija iz Sarajeva o regionalnom povratku izbjeglica

U listopadu 2004. godine, voditelji misija OEES-a, Delegacija EK te UNHCR-ovih ureda u *Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini* te *Srbiji i Crnoj Gori* obratili su se vladama triju država s prijedlogom o sporazumu oko preostalih otvorenih pitanja koja se odnose na izbjeglice. Regionalni proces trebao bi dati poticaj otklanjanju prepreka povratku; također bi trebao stvoriti uvjete u kojima bi oni koji su raseljeni mogli donijeti slobodnu odluku o tome hoće li se vratiti ili lokalno integrirati u zemlji u koju su izbjegli.

Trilateralnu deklaraciju potpisali su ministri nadležni za pitanja izbjeglica u tri države 31. siječnja 2005. godine u Sarajevu. Obveze vlada sadržane u Deklaraciji odnose se na: a) rješavanje svih praktičnih, političkih i pravnih pitanja koja se odnose na izbjeglice, uz usuglašavanje konkretnih polazišnih točaka, do kraja 2006. godine; b) ravnopravan pristup pravima poput onih koja se odnose na imovinu, mirovine, zdravstvenu skrb, zaposlenje i olakšavanje lokalne integracije za one koji žele ostati u zemljama u koje su izbjegli; c) razvoj nacionalnih planova (*Putokaza*) koji sadrže konkretne zadaće i polazišta na državnoj razini kao i *Regionalne matrice* koja bi sadržavala zadaće koje bi rješavali zajedno; i d) imenovanje međudržavne Radne skupine koja će se sastajati najmanje četiri puta godišnje kako bi nadgledala izradu i međusobnu usklađenost *Putokaza* i *Regionalne matrice* kao i provedbu tog procesa. Prvi sastanak Radne skupine, uz sudjelovanje predstavnika međunarodne zajednice iz tri države, održan je u Beogradu 7. travnja. Drugi sastanak trebao bi se održati u Zagrebu koncem kolovoza.

Misija i njezini međunarodni partneri u ožujku su Vladu upoznali sa strukturom u kojoj je sadržan popis predloženih zadaća koje bi trebalo uvrstiti u *Putokaz* Republike Hrvatske gdje su također sadržana važna pitanja vezana uz *pristup pravima* onih osoba koje su raseljene diljem regije, bez obzira na njihov formalni status.

U travnju 2005. godine, Vlada Republike Hrvatske ustanovila je posebnu radnu skupinu, nadležnu za koordinaciju izrade i provedbe *Putokaza* Republike Hrvatske. Članovi radne skupine, predvođeni državnim tajnikom iz Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, su pomoćnici ministara u Ministarstvu mora, turizma, prometa i razvitka te Ministarstvu pravosuđa i Ministarstvu financija.

Na regionalnom sastanku održanom u Zagrebu 26. travnja između voditelja OEES-a, EK-e i UNHCR-a, dogovoreno je kako će u cilju ubrzanja rada na *Putokazima* i *Zajedničkoj matrici*, svaki tim međunarodne zajednice pripremiti *popis zadaća* koje smatra važnima u svakoj državi kako bi provedba ove inicijative bila uspješna. UNHCR, OEES i Izaslanstvo EK u Republici Hrvatskoj, predstavili su Vladi 27. svibnja popis zadaća i pitanja koja se na njih odnose.

Vlada je 12. srpnja upoznala međunarodnu zajednicu sa svojim *nacrtom Putokaza*. On prati format (tabelu) koji je predložila međunarodna zajednica u ožujku te predstavlja pitanja i polazišta koja su niz godina bila tema konzultacija s Vladom. Nakon uvodne analize dokumenta, partneri iz međunarodne zajednice u svom su pismu upućenom 22. srpnja državnom tajniku Ministarstva vanjskih poslova i voditelju međuministarskog

Povjerenstva za provedbu Smjernica, predložili da se u dokument uključi i određeni broj pitanja koja su bila predložena u dopisu od 27. svibnja.

Među polazišne točke koje nisu bile na najprimjereniji način obrađene u nacrtu hrvatskog Putokaza, partneri iz međunarodne zajednice preporučili su uključivanje: pravnih lijekova u slučajevima pokradene/razorene privatne imovine dok je ista bila pod državnom upravom i tužbene zahtjeve privremenih korisnika protiv vlasnika za samoinicijativna ulaganja, reguliranje statusa onih raseljenih osoba koje još nisu stekle hrvatsko državljanstvo i priznavanje radnog staža stečenog na područjima koja su tijekom rata bila pod nadzorom Srba.

Državni tajnik je u svom odgovoru od 26. srpnja izjavio kako je Vlada zahvalna na konstruktivnom doprinosu partnera iz međunarodne zajednice te kako je nadležnim državnim tijelima naloženo da razmotre uključivanje prijedloga međunarodne zajednice u hrvatski Putokaz.

Pristup stambenom smještaju za bivše nositelje stanarskog prava

Oko 30.000 gotovo isključivo srpskih kućanstava diljem Hrvatske, čiji su članovi živjeli u bivšim društvenim stanovima kao nositelji stanarskog prava izgubilo je ta prava i fizički pristup svojim domovima tijekom i nakon rata.² Za vrijeme i nakon oružanog sukoba, u urbanim centrima koji su stalno bili pod nadzorom hrvatskih vlasti, njihova su prava ukinuta u sudskim postupcima (oko 24.000 predmeta) uglavnom zbog «neopravdane odsutnosti» u trajanju od više od šest mjeseci. U područjima pogođenima ratom još je otprilike 5.000-6.000 srpskih kućanstava ta prava izgubilo *ex lege* odmah nakon rata. To je najveća preostala kategorija izbjeglica i raseljenih osoba unutar države koja još nema stambenu opciju.³

Dva programa stambenog zbrinjavanja usvojena su 2000./2002. godine od strane Hrvatskog sabora te 2003. godine od strane Vlade za bivše nositelje stanarskog prava unutar i izvan područja izravno pogođenih ratom (takozvana područja posebne državne

---

² Bivši nositelji stanarskih prava u Podunavlju u istočnoj Slavoniji u pravilu nisu izgubili fizički pristup svojim stanovima. Međutim, ukidanjem pravnog instituta stanarskog prava u 1996. godini, izgubili su svoj formalni status nositelja stanarskog prava. Slijedom toga, njima vlasti ne moraju osiguravati stanove već im dopustiti da ostanu u svojim stanovima ili im ponuditi ugovor o *zaštićenom najmu*. U velikom broju slučajeva, vlasti su te stanove obnovile. U takvim slučajevima, stanarima je ili dopušten povratak u njihove obnovljene stanove ili im je osiguran alternativni stan.

³ Vijeće Europe zabilježilo je 2004. godine kako «još postoje stvarne prepreke koje koče održiv povratak pripadnika srpske nacionalne manjine... uključujući one koje se odnose na bivše nositelje stanarskog prava» (Savjetodavni odbor o Okvirnoj konvenciji o nacionalnim manjinama, „Drugo mišljenje o Hrvatskoj“, objavljeno 13. travnja 2005. godine ACFC/INF/OP/II (2004) 002, stavak 12.). U zasebnom izvješću predstavljenom Odboru ministara i Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe, povjerenik Vijeća Europe za ljudska prava naglasio je potrebu da Vlada RH omogući pristup stambenom smještaju bivšim nositeljima stanarskog prava koji se žele vratiti u mjesta u kojima su prije boravili. (Ured povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe «Izvješće g. Alvara Gila Roblesa, povjerenika za ljudska prava povodom njegova posjeta Republici Hrvatskoj 14.-16. lipnja 2004. godine», objavljeno 4. svibnja Comm DH(2005)3, str. 17., stavak 58.).

skrbi/PPDS). Programi se razlikuju po zemljopisnom opsegu, u postupovnim i pravnim aspektima te po raspoloživosti stambenih opcija.⁴

Za **urbana područja** Hrvatske, rok do 31. prosinca 2004. godine za podnošenje zahtjeva za moguće uključanje u program stambenog zbrinjavanja produljen je do 30. lipnja 2005. godine, na zahtjev međunarodne zajednice u Zagrebu te srpskih zastupnika u Saboru. Do 1. srpnja, administracija nadležnog Ministarstva obradila je samo 16 od ukupno 2.598 zaprimljenih zahtjeva. Ministar se prethodno dogovorio s međunarodnom zajednicom o tome kako će stambeno zbrinjavanje za prvu skupinu korisnika biti omogućeno daleko prije roka koji istječe 30. lipnja 2005. godine, kako bi se potaklo potencijalne podnositelje zahtjeva. Međutim, do kraja srpnja niti jednom kućanstvu nije osiguran stan. Stoga je povjerenje u program i dalje vrlo slabo, što može djelomice biti razlog za relativno malen broj novih zahtjeva.

Potaknuta od strane Misije i njezinih međunarodnih partnera, Vlada je odlučila produljiti rok za podnošenje zahtjeva. Ministar je 6. srpnja ponovio partnerima iz međunarodne zajednice opredjeljenje Vlade da konačno osigura smještaj prvoj skupini korisnika koji na to imaju pravo prije isteka novog roka za podnošenje zahtjeva, 30. rujna 2005. godine.

Europsko povjerenstvo za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI), neovisno tijelo za praćenje ljudskih prava koje je osnovalo Vijeće Europe, u svom je trećem izvješću objavljenom u lipnju predložilo hrvatskoj Vladi da „bez odlaganja provede programe osiguravanja alternativnog smještaja bivšim nositeljima stanarskih prava“.⁵

Vlada se obvezala za 2005. godinu izgraditi ili kupiti na tržištu oko 500 stanova prema ovom programu.⁶ U državnom proračunu predviđeno je 44 mil. HRK (oko 6 mil. €).⁷ Do kraja srpnja, Vlada još uvijek nije iskoristila sredstva iz ove posebne stavke u proračunu.

U proljeće je Misija započela aktivno podupirati Vladinu informativnu kampanju, koju je već potpomogao UNHCR, promicanjem programa stambenog zbrinjavanja u srbijanskim medijima te financiranjem niza javnih tribina u zajednicama s raseljenim hrvatskim

---

⁴ Podnositeljima zahtjeva za oba programa, ako ispunjavaju uvjete, može se osigurati stambeno zbrinjavanje u obliku najma stanova u državnom vlasništvu pod povoljnim uvjetima (prosječni mjesečni najam iznosi oko € 0,20 po kvadratnom metru). Unatoč tomu, opcija otkupa razlikuje se unutar PPDS-a gdje je propisana Uredbom o uvjetima za otkup obiteljskih kuća u državnom vlasništvu ili stanova na područjima posebne državne skrbi iz 2003. godine, NN (48/03) te izvan PPDS-a gdje je jedan od uvjeta za otkup stanova iz poticajne stanogradnje hrvatsko državljanstvo. To bi potencijalno moglo isključiti dio izbjegličke populacije iz podnošenja zahtjeva za otkup jer u mnogim slučajevima stjecanje hrvatskog državljanstva može trajati nekoliko godina. K tomu, otkupna cijena stanova u državnom vlasništvu izvan PPDS-a iznosi oko 60% tržišne cijene. Prema tome, subvencionirana cijena još uvijek iznosi više od € 900 u gradovima poput Zagreba, što većina izbjegličkih domaćinstava nije u stanju platiti.

⁵ Europsko povjerenstvo za borbu protiv rasizma i netolerancije, „Treće izvješće o Hrvatskoj“ usvojeno 17. prosinca 2004. godine i objavljeno 14. lipnja 2005. godine, str. 28.

⁶ Ministarstvo trenutno pregovara s poslovnim bankama oko kreditnog programa koji bi omogućavao kupovinu stanova na privatnom tržištu a koji bi se dodjeljivali korisnicima izvan PPDS-a koji su se opredijelili za najam.

⁷ U Državnom proračunu za 2004. godinu bilo je predviđeno 23 mil. HRK (oko 3 mil. €); međutim, taj iznos nije nikad potrošen te je prenamijenjen u druge svrhe u studenom/prosinu 2004. godine.

Srbima diljem Srbije te Bosne i Hercegovine⁸. Voditelj Misije i voditelj Ureda za povratak i integraciju u više su se navrata pojavljivali u medijima u Srbiji kako bi ohrabрили tamošnje hrvatske Srbe na podnošenje zahtjeva⁹.

U većinom ruralnim *područjima izravno pogodenim ratom* (PPDS), opcija stambenog zbrinjavanja za razne korisnike na snazi je od 2000/02. godine, ali bivšim nositeljima stanarskog prava dan je najniži prioritet u odnosu na sve druge korisnike. Za tu opciju nije ustanovljen rok za podnošenje zahtjeva. Do sada je stambeno zbrinjavanje omogućeno tek vrlo ograničenom broju korisnika koji su izgubili fizički pristup svom bivšem domu u društvenom vlasništvu ex lege 1995. godine.

Na hrvatskim sudovima i dalje se vode stotine postupaka za *ukidanje stanarskog prava*. Država i dalje traži ukidanje prava nositeljima stanarskih prava koji žive u svojim stanovima; oni će biti deložirani ukoliko državna tužbe uspije. Država također traži ukidanje prava u slučajevima kada je nositelj stanarskog prava izbivao iz stana uslijed prisilnog iseljenja od strane vojske ili policije tijekom sukoba, a nositelj stanarskog prava je iskoristio sva raspoloživa pravna sredstva kako bi ponovno došao u posjed stana. Na posljetku, Vlada i dalje traži ukidanje prava i deložaciju srpskih stanovnika iako im do sada nije osiguran nikakav alternativni stambeni smještaj prema programu stambenog zbrinjavanja. Vijeće Europe nedavno je preporučilo kako bi u «predmetima koji se odnose na zakonitost ukinuća stanarskog prava posebnu pozornost trebalo usmjeriti na to da se osigura da svaki predmet bude pozorno i ravnopravno razmotren.»¹⁰

Misija i njezini međunarodni partneri već dulje vrijeme zagovaraju moratorij na izvršenje iseljenja u tekućim predmetima u kojima je sudskom odlukom ukinuto stanarsko pravo, koje prijete novim raseljavanjem u 2005., gotovo deset godina nakon rata. Krajem 2004. godine, Ministarstvo obrane složilo se zaustaviti postupke deložacija sve dok se osobama koje bi trebale biti deložirane, ako ispunjavaju uvjete, ne osigura stambeno zbrinjavanje prema prethodno navedenim opcijama. Iako je Ministarstvo i dalje ustrajno glede ukidanja stanarskog prava, Misija nema saznanja o provedbi novih deložacija iz stanova u vlasništvu Ministarstva obrane za razdoblje od siječnja do danas. Druga državna tijela još nisu slijedila taj prijedlog.

U prosincu 2004. godine, *Europski sud za ljudska prava* pristao je ponovno razmotriti pravna pitanja oko sudske odluke o ukidanju stanarskog prava u predmetu *Blečić protiv*

---

⁸ Projekt koji je Misija financirala proveo je Srpski demokratski forum, NVO sa sjedištem u Hrvatskoj s partnerskim organizacijama u Srbiji i Crnoj Gori te Bosni i Hercegovini. Organizirane su javne tribine u zajednicama u nekoliko općina u Srbiji i Crnoj Gori u kojima je smještena visoka koncentracija izbjegličke populacije koje potječe iz Hrvatske, poput Sombora, Sremske Mitrovice, Novog Sada, Beograda, Herceg Novog, kao i u Bosni i Hercegovini.

⁹ To se odnosi na njihovo pojavljivanje u TV programu *Povratak* koji je financirao UNHCR, emitiranom na srbijanskoj državnoj televiziji RTS-u koja ima popriličan broj gledatelja među izbjeglicama i raseljenim osobama u Srbiji i Crnoj Gori.

¹⁰ Savjetodavni odbor o Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina, Drugo mišljenje o Hrvatskoj, objavljeno 13. travnja 2005. godine, ACFC/OP/II(2004)002E, stavak 54.

*Republike Hrvatske*¹¹. Vlada je u predmetu *Blečić* izložila stambene programe kao dio svojih postignuća u procesu povratka izbjeglica i raseljenih osoba.¹² Kako je Europski sud za ljudska prava priznao da se ukinuće stanarskog prava u predmetu *Blečić* dogodilo u kontekstu oružanog sukoba, Europski sud za ljudska prava mogao bi razmotriti jesu li ovdje mjerodavna načela međunarodnog humanitarnog prava u odnosu na zaštitu civila tijekom oružanog sukoba.

Obnova uništene stambene imovine

Privremeno šestomjesečno produljenje roka za podnošenje zahtjeva za **državnu pomoć u obnovi** rezultiralo je u 2004. godini s dodatnih 16.000 zahtjeva za obnovu, uglavnom od strane osoba raseljenih u inozemstvu.¹³ Međutim, mnogi od tih zahtjeva su ponovljeni zahtjevi¹⁴ ili zahtjevi koji nisu obuhvaćeni Zakonom o obnovi.

Do 1. srpnja, lokalni uredi državne uprave obradili su oko 9.500 novih zahtjeva. Dosadašnja stopa pozitivnih odluka vezano uz **ispunjavanje uvjeta** iznosila je manje od 30 posto. Glavni razlog je taj što je procijenjeno kako velik dio stambene imovine ne potpada pod “ratnu štetu”, na osnovi restriktivne definicije Zakona iz 1996. godine, ali ne uzimajući u obzir Izmjene i dopune Zakona o obnovi iz lipnja 2000. godine. Tim se Izmjenama i dopunama predviđa uključivanje i imovine koja nije uništena izravnim ratnim djelovanjem. Takva oštećenja, poput postavljanja mina, eksplozivnih naprava, detonacije, pljačke itd., o kojima se često govori kao o *terorističkim aktima*, ne razmjerno obuhvaćaju srpsku imovinu, uglavnom na područjima koja su uvijek bila pod nadzorom hrvatske Vlade. Prema Izmjenama i dopunama iz 2000. godine, glavni uvjet je da se šteta morala dogoditi u razdoblju od početka *Domovinskog rata* do 15. siječnja 1998. godine, datuma mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja, koje je do tada bilo pod upravom UN-a.

Unatoč inzistiranju Misije od 2000. godine, mjerodavne županijske komisije i dalje provode procjenu štete u skladu sa zakonima i napucima¹⁵ koji su bili na snazi prije Izmjena i dopuna Zakona o obnovi iz lipnja 2000. godine, koji sadrže kriterije koji su u

---

¹¹ U srpnju 2004. godine, Europski sud za ljudska prava odlučio je kako Hrvatska nije povrijedila Europsku konvenciju o ljudskim pravima kada je sud ukinuo stanarsko pravo u predmetu *Blečić*, budući se ona nije vratila u svoj stan u roku od šest mjeseci tijekom razdoblja oružanog sukoba.

¹² *Blečić protiv RH*, stavak 49.

¹³ Vladin program obnove iz 2004. godine uključivao je obnovu 3.900 kuća (IV-VI kategorija oštećenja) i isplatu 2.600 potpora u gotovini (I-III kategorija oštećenja) korisnicima obnove. Programom obnove za 2005. godinu predviđeno je obnavljanje 3.000 kuća (IV-VI kategorije) i 3.000 potpora u gotovini (korisnicima iz I-III kategorije).

¹⁴ Unatoč tomu, postoji ograničena kategorija ponovljenih zahtjeva koji se odnose na predmete u kojima je odlučeno kako ne ispunjavaju uvjete za pomoć u obnovi prema Zakonu o obnovi iz 1996. godine, ali kojima bi se sada trebala odobriti pomoć u svjetlu Izmjena i dopuna istog Zakona iz lipnja 2000. godine., čime su otklonjena diskriminirajuća ograničenja u svezi s tim, definicije oštećenja kao i područna ograničenja. Misija je savjetovala Ministarstvu da razdvoji te predmete od šire kategorije ponovljenih zahtjeva te ih ocijeni u skladu s povoljnijim propisima koji su na snazi pet godina.

¹⁵ Osobito Zakon o utvrđivanju ratne štete (NN 61/91 i 70/91) i Naputak za provedbu Zakona o utvrđivanju ratne štete (NN 54/93).

suprotnosti s definicijom štete navedenom u Izmjenama i dopunama Zakona o obnovi te koji iz pomoći u obnovi isključuju oštećene kuće koje su obuhvaćene Zakonom. Misija je u nekoliko navrata pozivala Vladu da primijeni posljednje promjene i izmjene i dopune zakona iz lipnja 2000. godine te prestane rabiti diskriminirajuće dijelove Zakona o obnovi iz 1996. godine¹⁶ koji se više ne primjenjuju.

Nasumičnim provjerama na terenu od strane Misije i dalje se nailazi na uništene kuće čija oštećenja su površno ili krivo procijenjena od strane županijskih komisija za procjenu ratne štete.

Zbog velikog broja upitnih odluka kojima je odlučeno kako podnositelji zahtjeva ne ispunjavaju uvjete za pomoć u obnovi, **broj novih žalbi** protiv negativnih prvostupanjskih odluka dosegno je otprilike broj od 1.500. Ukupan broj neriješenih žalbi protiv odluka o ispunjavanju uvjeta je otprilike 10.000. Pučki pravobranitelj je nedavno zabilježio prekomjerne odgode u obradi zahtjeva za obnovu, primijetivši međutim kako je njegova intervencija u određenim pojedinačnim predmetima bila uspješna¹⁷. Naglasio je potrebu pravovremenog donošenja odluka od strane državnih dužnosnika, jer je to propisano zakonom, umjesto da to rade na osnovi političke arbitraže¹⁸. Ministarstvo pokušava ubrzati obradu tih žalbi putem zapošljavanja novih pravnika.

Zakonom o odgovornosti za štetu uzrokovanu terorističkim aktima i javnim demonstracijama (Zakon o terorističkim aktima) iz 2003. godine Sabor je promijenio narav i opseg pravnog lijeka koji stoji na raspolaganju u neriješenim sudskim predmetima o **imovini oštećenoj uslijed terorističkog djelovanja**. Dok su prema prijašnjem zakonu vlasnici mogli tražiti novčanu naknadu u sudskom postupku za bilo koji oblik imovine, Zakon o terorističkim aktima ograničava njihovo pravo na naknadu za obnovu stambene imovine kroz upravni postupak¹⁹. Kako i Vlada priznaje, za nekolicinu vlasnika imovine je nakon primjene Zakona o terorističkim aktima osigurano pravno rješenje jer velik broj vlasnika imovinskih jedinica koji su podnijeli tužbene zahtjeve više ne ispunjava uvjete za obnovu kao zamjenskog pravnog rješenja. Vrhovni sud je potvrdio odluku Sabora, utvrdivši kako vlasnici imovine čiji su neriješeni tužbeni zahtjevi obustavljeni 1996. godine i nakon toga ponovno pokrenuti prema novom zakonu iz 2003. godine više ne zadovoljavaju uvjete za novčanu naknadu već samo za obnovu²⁰. Ovakva retroaktivna

---

¹⁶ Ova verzija Zakona usvojena je nakon iscrpnih savjetovanja s OESS-om i njegovim međunarodnim partnerima u proljeće 2002. godine.

¹⁷ Godišnje izvješće o radu pučkog pravobranitelja za 2004. godinu, str. 60.

¹⁸ Godišnje izvješće o radu pučkog pravobranitelja za 2004. godinu, str. 129.

¹⁹ Brojne parnice u kojima se traži naknada imovinske štete prema članku 180. Zakona o obveznim odnosima, koje su pokrenute od početka do sredine 90-tih, obustavio je Sabor 1996. godine. One su ponovno pokrenute prema novim kriterijima za naknadu propisanim Zakonom o terorističkim aktima, tj. sudski postupci za novčanu naknadu dopušteni su samo za osobne ozljede, dok će se potraživanja za naknadu imovinske štete rješavati putem tužbenih zahtjeva u upravnom postupku prema Zakonu o obnovi. Vidjeti članke 7. i 8. Zakona o terorističkim aktima [Vidjeti Poglavlje dolje: Ustavni sud: pošteno suđenje i učinkovit pravni lijek, str. 30]

²⁰ U travnju i studenome 2004. godine te ožujku 2005. godine, Vrhovni sud je potvrdio odluke nižih sudova da država više nije dužna nadoknaditi imovinsku štetu uzrokovanu terorističkim aktima. Naknade su potraživane u tužbenim zahtjevima podnesenima 1993. odnosno 1992. godine, međutim uslijed promjene zakona oni su odbačeni od strane Vrhovnog suda jer tužitelji nemaju pravo tražiti naknadu putem sudskog

eliminacija tužbenih zahtjeva koji su ranije bili važeći i u kojima bi vlasnici imovine „s pravom očekivali“ da će se o njihovim zahtjevima odlučivati, mogla bi biti predmet razmatranja od strane Europskog suda za ljudska prava.

Povrat imovine

Za vrijeme rata te tijekom prve tri poslijeratne godine, oko 19.500 imovinskih jedinica koje su pripadale hrvatskim Srbima dodijeljeno je *privremenim korisnicima* prema Zakonu iz 1995. godine, od toga 60% bosanskim Hrvatima. Do 1. lipnja, slijedom Vladinih napora da olakša povrat takvih imovinskih jedinica, od tog je ukupnog broja 650 imovinskih jedinica ostalo zaposjednuto (oko 486 jedinica je potraživano, a 174 jedinice nisu potraživane)²¹.

Utjecaj procesa povrata imovine na održivost povratka i dalje je ograničen. Tek u polovici razriješenih predmeta vlasnici *ponovno ulaze u fizički posjed imovine*. Oko 8.000 imovinskih jedinica za koje se smatralo da su vraćene, zapravo je prodano državi, uglavnom dok su još bile zaposjednute. Znatno broj vlasnika radije želi prodati svoju imovinu državi i ostati u zemlji u koju su izbjegli²². K tomu, više od 3.000 imovinskih jedinica za koje se smatralo kako su vraćene i dalje je prazno te često devastirano. U većini takvih slučajeva vlastima nije poznato gdje se vlasnici nalaze.

Velik broj kuća koje su fizički ponovno došle u posjed vlasnika *devastiran je i opljačkan* u najvećem dijelu od strane njihovih korisnika tijekom napuštanja imovine te nisu useljive. Do lipnja 2005. godine tek je malen broj vlasnika primio barem neku vrstu državne pomoći u građevinskom materijalu, na koju imaju pravo prema Izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi /ZPPDS iz 2002. godine. U lipnju je Europsko povjerenstvo za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) snažno preporučilo hrvatskoj Vladi da „uloži sve napore kako bi se korisnici koji su obvezni napustiti imovinu spriječili u pljačkanju i nanošenju štete istoj, poduzimanjem učinkovitih mjera u odnosu na sprečavanje, nadoknađivanje i kažnjavanje.“²³

---

postupka. Barem dva ovakva predmeta odnose se na imovinu koja ne zadovoljava kriterije za obnovu. Rev-276/04-2, od 8. travnja 2004. godine, Rev-905/04-2, od 4. studenog 2004. godine te Rev-596/04-2, od 2. ožujka 2005. godine

²¹ Službeni podaci o kojima je izvijestilo Ministarstvo odnose se samo na potraživane imovinske jedinice te predmete koji nisu upućeni Državnom odvjetništvu ili se rješavaju na sudu. Brojka Ministarstva od 385 predmeta tako isključuje 174 imovinske jedinice koje se ne potražuju te 91 predmet koje pravosuđe još nije riješilo a trenutno su u različitim fazama postupka.

²² Među glavnim razlozima kojima se objašnjava povećanje prodaje imovine hrvatskih Srba državi nalaze se: a) pripravnost na lokalno integriranje u državi u koju su izbjegli; b) povećanje ponudene cijene koja nadilazi tržišne uvjete u područjima pogođenim ratom; c) osjećaj frustriranosti koji proizlazi iz duljeg razdoblja nemogućnosti pristupa imovini; d) stav dužnosnika APN-a kojim pokušava uvjeriti vlasnike da prodaju imovinu državi.

²³ Europsko povjerenstvo za borbu protiv rasizma i netolerancije, „Treće izvješće o Hrvatskoj“ usvojeno 17. prosinca 2004. godine, objavljeno 14. lipnja 2005. godine, stavak 27.

Dvije trećine preostalih zaposjednutih imovinskih jedinica nalazi se u **Dalmaciji**, a više od polovice koncentrirano je u 3 općine: Kninu, Benkovcu i Obrovcu²⁴. Povrat imovine uglavnom ovisi o tempu izgradnje alternativnog stambenog smještaja za privremene korisnike. Od početka godine, 198 kuća u 5 novoizgrađenih naselja (Benkovac, Knin, Korenica, Gračac, Obrovac) predano je privremenim korisnicima imovine hrvatskih Srba, uglavnom Hrvatima iz Bosne i Hercegovine.

Razne **upravne ili pravosudne prepreke** još kočće uspješno okončanje procesa povrata imovine stalnim davanjem prednosti interesima korisnika ispred prava vlasnika. Iako je proces povrata imovine ušao u svoju završnu fazu, učinci ovih ozbiljnih nedostataka odnose se i na imovinu ranije vraćenu u posjed te su i dalje neriješeni. To se odnosi na stalan uvjet **stambenog zbrinjavanja** korisnika kao **preduvjet**²⁵ za njihovo napuštanje imovine, nedostatak pomoći vlasnicima devastiranih i opljačkanih kuća, kao i na neriješene tužbe protiv vlasnika za naknadu ulaganja u imovinu od strane korisnika dok je ista bila pod državnom upravom.

Izvešće pučkog pravobranitelja za 2004. godinu²⁶ naglašava kako je njegovo interveniranje bilo potrebno u većini predmeta u kojima su privremeni korisnici neopravdano favorizirani na štetu vlasnika. Slično tomu, **Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe** izrazio je čuđenje zbog činjenice da „iako privremeni korisnici imaju sredstva za najam ili izgradnju drugog stambenog smještaja, može ih se deložirati tek nakon što im se ponudi alternativni smještaj.“²⁷

U svibnju, Europski sud za ljudska prava složio se u predmetu *Radanović protiv Republike Hrvatske* razmotriti jesu li različiti hrvatski programi za upravljanje i povrat privatne imovine koju je Vlada dodijelila na korištenje, donesenih od 1995. godine do danas, kršili prava podnositelja zahtjeva na mirno uživanje imovine te jesu li oni učinkovit domaći pravni lijek s obzirom na nemogućnost gđe. Radanović da tijekom više od sedam godina uđe u posjed svoje imovine.²⁸ Značajno je i to što razmatranje od strane Europskog suda za ljudska prava uključuje razmatranje i postupovnih i materijalnih odredbi koje se odnose na povrat imovine iz *Programa povratka* iz 1998. godine kojeg su donijeli Vlada i Sabor, a koje je 2002. godine zamijenio ZPPDS. Koncem 2002. godine,

---

²⁴ U Kninu bi alternativni smještaj za privremene korisnike koji ispunjavaju uvjete mogao lako postati dostupan ako bi se usvojile oštrije i brže mjere protiv znatnog broja domaćinstava (navodno 143) koji i dalje protupravno koriste stanove u državnom vlasništvu iako im je omogućen pristup obnovljenim kućama u okolnim područjima. Vlada je do sada izdavala upravne naloge za deložaciju protiv ove kategorije protupravnih korisnika koji se trenutno razmatraju na sudu.

²⁵ Državni dužnosnici i dalje krivo tumače ovaj zaključak OESS-a, koji dijeli i Europska komisija u svom *Mišljenju o Hrvatskoj* iz proljeća 2003. godine, kao navodno opće neslaganje Misije s vladinom politikom osiguravanja alternativnog smještaja za privremene korisnike. Međutim, Misija je opetovano izražavala zabrinutost kako se osiguranje smještaja korisnicima tretira kao *preduvjet* za njihovo napuštanje tuđe imovine, *bez obzira* na sposobnost korisnika da se uzdržava. Također vidjeti izvješće Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe, spomenuto na stranici 22. ovog Izvješća o Statusu.

²⁶ Vidjeti Izvješće pučkog pravobranitelja za 2004. godinu, str. 128.

²⁷ Ured Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe „Izvješće g. Alvara Gil Roblesa, povjerenika za ljudska prava, o njegovom posjetu Republici Hrvatskoj u razdoblju od 14. do 16. lipnja 2004. godine“, objavljeno 4. svibnja CommDH (2005)3, str. 14, stavak 44.

²⁸ *Radanović protiv Republike Hrvatske*, Odluka o dopustivosti 9056/02, 19. svibnja 2005. godine

Ustavni sud je odbacio pet odvojenih tužbi za utvrđivanje ustavnosti *Programa povratka* koje nisu bile riješene tri godine, tvrdeći tako kako je usvajanjem ZPPDS-a isključena njegova nadležnost za daljnje razmatranje.²⁹

Kako je propisano Zakonom o područjima posebne državne skrbi, vlasnici imovine koja nije vraćena unutar predviđenih rokova (1. studenog 2002. / 1. siječnja 2003. godine) primaju ***naknadu za neprekidno korištenje*** njihove stambene imovine od strane države. Od oko 3.500 potencijalnih korisnika, 1.693 njih je primilo ovu naknadu do 1. srpnja. Povećanje u odnosu na stanje iz Izvješća o statusu br. 15 iznosi tek 165 korisnika³⁰. U gore navedenom predmetu *Radanović protiv Republike Hrvatske*, Europski sud za ljudska prava posebice je naglasio kako naknada koju je Vlada ponudila podnositeljici zahtjeva za korištenje njezinog stana ne pokriva cjelokupno razdoblje tijekom kojeg je tužiteljici bio onemogućen pristup imovini.

Na temelju upute predsjednika Vlade iz studenog, Ministarstvo je započelo s izradom ***modela naknade za vlasnike imovine opljačkane/devastirane*** od strane korisnika tijekom napuštanja imovine dok je ista bila pod državnom upravom. Vlasnici koji za to ispunjavaju uvjete trebali bi primiti organiziranu pomoć za popravak ili novčanu potporu. Vlada je o tome donijela odluku 22. srpnja (*Zaključak*). Misija cijeni ovaj dugo iščekivani korak. Nastavno na to, Ministarstvo bi prije početka primjene trebalo izraditi detaljne naputke. Misija očekuje kako će Vladina pomoć obuhvatiti sve vlasnike kojima je njihova uništena imovina, koja je bila pod državnom upravom, vraćena nakon što su 1. kolovoza 2002. godine stupile na snagu Izmjene i dopune Zakona o područjima posebne državne skrbi iz 2002. godine, a čije se odredbe o pružanju pomoći vlasnicima u takvim slučajevima još uvijek ne primjenjuju u praksi.

Lokalni sudovi nastavili su nalagati vlasnicima isplatu ***naknade privremenim vlasnicima za ulaganja*** u njihovu imovinu bez njihova pristanka. U dva nedavna predmeta³¹, lokalni sudovi zakazali su dražbe za prodaju imovine hrvatskih Srba, jer vlasnici nisu bili u mogućnosti korisnicima isplatiti naknadu koju je sud odredio. K tomu, lokalni sudovi i dalje uvjetuju povrat imovine u desetak predmeta koji se odnose na zaposjednutu imovinu (uglavnom stambena imovina koju su korisnici preuredili u poslovni prostor) isplatom naknade za ulaganja, unatoč barem jednoj odluci Ustavnog suda u kojoj se vlasnikovo pravo na povrat imovine smatralo odvojenim pitanjem od pitanja bilo kakve

---

²⁹ U-I-1024/1999 i ostali, od 18. prosinca 2002. godine (neobjavljeno).

³⁰ Državna uprava odbija isplatu naknade vlasnicima koji su izvorno odlučili ne prihvatiti državnu naknadu te podnijeli zahtjev za naknadu tek nakon ponovnog ulaska u posjed svoje imovine ili nakon prodaje svoje kuće državi.

³¹ U predmetu *Pizzeria Sara*, vlasnik, hrvatski Srbin, stupio je 24. veljače 2005. godine ponovno u posjed svoje kuće temeljem sudskog naloga o deložaciji protupravnog korisnika, Hrvata, koji je imovinu koristio bez plaćanja najma za vođenje uspješnog posla više od 8 godina. Protupravni korisnik pokrenuo je tužbu za naknadu sredstava uloženi nakon dobivanja Vladine dozvole za korištenje imovine. Sud je vlasniku naložio isplatu iznosa od 30.000 € korisniku. Sud je zakazao dražbu imovine za 24. veljače, koju je međutim kasnije odložio zbog pokrenutog sudskog postupka od strane vlasnikove supruge, koja je zatražila poništenje ovrhe nad polovicom kuće.

Predmet *Zabrdac* očekuje slična sudbina. Sudska dražba imovine bila je zakazana za 14. travnja 2005. godine, tako da bi privremeni korisnik mogao primiti 6.000 € za sredstva koja je uložio u imovinu bez suglasnosti vlasnika.

odgovornosti za ulaganja.³² Ovaj je problem rezultat, barem u jednom dijelu, neravnoteže između prava i obveza vlasnika i privremenih korisnika uslijed zakonskih promjena kojima su korisnici bili oslobođeni plaćanja stanarine, dok je za vlasnike i dalje ostala na snazi obveza plaćanja za ulaganja. Misija je predložila da se pravna jednakost vlasnika i privremenih korisnika ponovno postigne putem zakonskih promjena. Kao alternativno rješenje, Misija je predložila da država, s obzirom na ukidanje vlasnikova prava na ubiranje stanarine, preuzme odgovornost za plaćanje troškova ulaganja. Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe ustanovio je kako: «praksa u svezi s naknadom čini mi se zabrinjavajućom ako uzmemo u obzir, s jedne strane, da je država odobrila korištenje imovine bez suglasnosti vlasnika te, s druge strane, da je omogućeno korištenje bez obveze plaćanja najma.»³³

Prema izvješću Državnog odvjetništva, do 2. lipnja, preostao je još 91 **neriješen sudski predmet protiv privremenih korisnika** privatne imovine pokrenut od strane Državnog odvjetništva na zahtjev Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka. Nakon pokretanja parnice od strane države, velik broj privremenih korisnika napušta imovinu dragovoljno, uslijed čega je bilo potrebno donijeti malen broj sudskih odluka o deložaciji.

Od studenog 2004. izviješteno je o desetinama predmeta očigledne **prijevare pri prodaji srpske imovine** državi bez suglasnosti vlasnika, putem krivotvorenih punomoći. Policija, Državno odvjetništvo i Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK) pokrenuli su istrage protiv privatnih posrednika u kupoprodaji nekretnina, uglavnom sa sjedištem u Srbiji i Crnoj Gori, te državnih dužnosnika koji su bili umiješani u nedopuštene transakcije³⁴. Državna agencija za prodaju nekretnina, APN, uvela je u listopadu 2004., nakon što su prvi takvi slučajevi bili objavljeni u javnosti, strože postupke za provjeru punomoći. Misija se zalaže za proaktivan pristup od strane države s ciljem skidanja tereta s vlasnika promicanjem mirnih izvansudskih nagodbi između države i vlasnika ili, ukoliko je to potrebno, ubrzani sudski postupak kojim bi se poništili lažni ugovori o prodaji³⁵.

---

³² U-III/1936/2001, od 29. rujna 2004. godine. Ustavni sud potvrdio je odluku Županijskog suda u Gospiću kojom se nalaže iseljenje privremenog korisnika koji koristi imovinu u Korenici, dodijeljenu od strane Vlade, za stjecanje profita, odnosno kao kafić. Sud je utvrdio kako je takva uporaba suprotna članku 10. Programa povratka iz 1998. godine u kojemu se propisuje samo uporaba imovine dodijeljene za stambene potrebe.

³³ Ured povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe «Izvješće g. Alvara Gila Roblesa, povjerenika za ljudska prava povodom njegova posjeta Republici Hrvatskoj 14.-16. lipnja 2004. godine», objavljeno 4. svibnja Comm DH(2005)3, str. 18.-19., stavak 61.).

³⁴ Zamjenik državnog odvjetnika i voditelj Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK) potvrdili su Misiji u travnju kako su trojica APN-ovih djelatnika trenutno pod istragom zajedno s neodređenim brojem posrednika iz agencije za prodaju nekretnina sa sjedištem u Srbiji.

³⁵ U travnju 2005., Općinski sud u Gospiću poništio je ugovor o kupoprodaji obiteljske kuće koja pripada Srbinu iz Hrvatske a koji je napravljen na osnovu krivotvorene punomoći bez znanja vlasnika. Vlasnik je podigao tužbu u prosincu 2004. čim je saznao da je njegova vraćena imovina otuđena bez njegovog znanja. Zabrinutost izaziva činjenica da je lokalno državno odvjetništvo osporilo uključivanje oštećenog vlasnika u postupak tvrdeći kako on nije bio stranka potpisnica ugovora o kupoprodaji. Zamjenik državnog odvjetnika naznačio je Misiji kako će provjeriti takvo ponašanje od strane lokalnog državnog odvjetništva.

Administrativna i pravna pitanja koja utječu na reintegraciju povratničke populacije

Zakonski rok od 31. prosinca 2004. za *ponovnu uspostavu statusa stranca na stalnom boravku pod povoljnim uvjetima*, u prvom redu za raseljene hrvatske Srbe koji su izgubili taj status nakon što su napustiti državu tijekom oružanog sukoba te nisu stekli hrvatsko državljanstvo, produljen je do 30. lipnja 2005. To je rezultat sporazuma kojega je Vlada postigla sa saborskim zastupnicima, predstavnicima srpske manjine, a kojega su podržali Misija i njezini međunarodni partneri.

Dosljedna provedba *članka 115. Zakona o strancima iz 2003. godine* kojim se regulira obnova statusa pod povoljnim uvjetima još je uvijek otežana uslijed nedostatka pravedne i ujednačene primjene od strane niza policijskih uprava na terenu³⁶. Ministarstvo unutarnjih poslova poduzelo je dodatne napore s ciljem pojednostavljenja uvjeta za prijavu i uvjeta podnošenja dokaza o zdravstvenom osiguranju. Misija i njezini međunarodni partneri predložili su to pitanje kao jednu od referentnih točaka za hrvatski Putokaz u cilju provedbe sarajevske Deklaracije o povratku izbjeglica. Misija i njezini međunarodni partneri su u travnju uputili dopis Ministarstvu unutarnjih poslova u kome su potaknuli Vladu na poduzimanje zakonskih aktivnosti s ciljem produljenja roka za podnošenje zahtjeva. Ministarstvo unutarnjih poslova dalo je Misiji do znanja kako će ministar predložiti Vladi/Saboru produljenje roka za podnošenje zahtjeva na godinu dana.

Priznavanje radnog staža od strane države hrvatskim Srbima na područjima koja su bila pod nadzorom Srba tijekom sukoba za razdoblje od siječnja 1992. do kolovoza 1995. godine te za Hrvatsko Podunavlje do mirne reintegracije u siječnju 1998. još ne teče zadovoljavajuće. Pravo na priznavanje staža propisano Zakonom o konvalidaciji iz 1998. godine³⁷ ograničeno je Vladinom Uredbom kojom se utvrđuje rok za podnošenje zahtjeva a koji je istekao u travnju 1999. Iako je Ustavni sud nedavno potvrdio nadležnost Vlade da odredi takav rok³⁸, Misija i dalje potiče Vladu na produljenje tog roka zbog toga što se većina ljudi koji bi imali koristi od toga zakona vratila u Hrvatsku tek nakon isteka tog roka. OESS, Izaslanstvo EK i UNHCR predložili su Vladi da produljenje roka za priznavanje radnog staža za stjecanje prava iz mirovinskog osiguranja postane dijelom nacrta hrvatskog Putokaza.

Više od 80% od preostalih 3.341 zaštićenih izbjeglica u Hrvatskoj (uglavnom Bošnjaka iz Bosne i Hercegovine) izrazilo je namjeru da se lokalno integriraju u Hrvatskoj. Trenutno u Hrvatskoj ne postoji pravni okvir koji bi nehrvatskim izbjeglicama omogućio lokalnu integraciju i ulazak u regularni postupak naturalizacije.

---

³⁶ Promatranja na terenu potvrđuju kako nekoliko lokalnih policijskih postaja i dalje zahtijeva nepotrebnu dokumentaciju od podnositelja zahtjeva koji žele obnoviti svoj status nakon povratka u Hrvatsku, poput dokaza o mogućnosti uzdržavanja te o osiguranom stanovanju i druge dokumente od kojih su oni izričito izuzeti člankom 115. Zakona o strancima iz 2003. godine. Misija održava stalan konstruktivan dijalog s Ministarstvom unutarnjih poslova s ciljem prevladavanja takvih prepreka.

³⁷ Zakon o konvalidaciji (NN, br. 104/97).

³⁸ U-II-1488/2001 i ostali, od 23. ožujka 2005 (neobjavljeno)

Pitanja reintegracije i pristup osnovnoj infrastrukturi

Iako je Vlada uložila znatna financijska sredstva u mnoge dijelove Hrvatske u cilju ponovnog uspostavljanja ratom uništene infrastrukture, nemogućnost pristupa osnovnoj infrastrukturi poput struje i vode i dalje predstavlja zapreku povratku na nekim područjima u koja se vraćaju pripadnici manjina.

Vlada je u rujnu 2004. formalizirala sporazum s Hrvatskom elektroprivredom (HEP) čiji je cilj ubrzanje **ponovne elektrifikacije** naselja na ratom pogođenim područjima. Na ovu je inicijativu utjecalo izvješće Misije iz kolovoza 2004. pod nazivom *Nedostatak opskrbe električnom energijom u selima u koja se vraćaju pripadnici manjina* u kojemu je navedeno 189 sela i zaselaka koja ni devet godina nakon završetka rata još uvijek nemaju struju. Misija je u siječnju zabilježila kako je samo 11% od 189 sela i zaselaka koja su bila spomenuta u izvješću uključeno u popis prioriteta Ministarstva i HEP-a u njihovim planovima za priključenje za 2005. godinu. Voditelj Odjela za razvitak i planiranje u HEP-u složio se u siječnju s Misijom kako će još jednom pregledati popis prioriteta kako bi se uključila dodatna sela koja je Misija predložila u skladu s osnovnim kriterijima isplativosti. Misija je nedavno saznala kako se budžet namijenjen ponovnoj elektrifikaciji nije znatno uvećao. Ukoliko se nastavi spor tempo ponovne elektrifikacije sela u koja se vraćaju pripadnici manjina, mnoge će obitelji ostati bez struje i do 15 ili 20 godina nakon njihovog povratka.

U lipnju se nadležni pomoćnik ministra iz Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka, složio s Misijom i Izaslanstvom EK oko potrebe izrade konkretnog višegodišnjeg plana u cilju rješavanja ovog problema u dogledno vrijeme. Ministar je 6. srpnja najavio međunarodnoj zajednici kako će biti uloženi dodatni naponi u tekućoj godini kako bi se izvršila elektrifikacija više sela u koja se stanovništvo vraća nego što je to predviđeno državnim proračunom za 2005. godinu, a HEP-u će se odobriti dodatni krediti kako bi mogli financirati ponovnu elektrifikaciju.

Misija trenutno radi na izradi izvješća na osnovi sveobuhvatnog istraživanja na terenu o trenutnom stanju **vodoopskrbe** na ratom pogođenim područjima. Najvažniji nalazi navode na zaključak kako bi opće poboljšanje mreže sigurno popravilo uvjete života te potaklo poljoprivredu i malo poduzetništvo. Namjera je Misije široko distribuirati ovo izvješće kako bi pomogla jedinicama lokalne samouprave na različitim razinama u njihovoj potrazi za donatorima te kako bi se pitanju ponovnog povezivanja na vodoopskrbnu mrežu sela u kojima postoji velik potencijal za povratak dao prioritet.